SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 266/04-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 25. novembra 2004 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho a zo sudcov Jána Mazáka a Juraja Horvátha v konaní o sťažnosti Milana Baláža, bytom R. T., zastúpeného advokátom JUDr. P. B. Ž., ktorou namietal porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 798/93, za účasti Okresného súdu Žilina, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Milana Baláža na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 798/93 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Žilina p r i k a z u j e, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 798/93 konal bez zbytočných prieťahov.

3. Milanovi Balážovi p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 40 000 Sk (štyridsaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Žilina povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Žilina j e p o v i n n ý uhradiť Milanovi Balážovi trovy konania v sume 9 342 Sk (slovom deväťtisíctristoštyridsaťdva slovenských korún) na účet advokáta JUDr. P. B., Ž., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 266/04 z 8. septembra 2004 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť Milana Baláža, bytom R. T. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 798/93.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ podal 21. októbra 1993 okresnému súdu *„žalobu o náhradu škody za schodok na odvedených tržbách podľa výsledku inventarizácie k 15. 3. 1993...“*, proti H. Ď., bytom Ž. (ďalej len „žalovaná“).

Podľa sťažovateľa napriek tomu, že žalobu podal pred viac než 11 rokmi, *„okresný súd v Žiline za takú dlhú dobu (...) nerozhodol“*.

Sťažovateľ uviedol, že osobne aj prostredníctvom právneho zástupcu intervenoval priamo u konajúcej zákonnej sudkyne a poukazoval na priebeh súdneho konania, ale k náprave nedošlo. Sťažovateľ, ako uvádza v sťažnosti, sa *„vzhľadom na vek konajúcej sudkyne, (...) aby nespôsobil disciplinárne konanie sudkyne, keď uvažovala o odchode do dôchodku“,* písomne neobrátil na predsedu okresného súdu so sťažnosťou na postup okresného súdu v predmetnej veci.

Sťažovateľ sa domáha, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy rozhodol, že postupom okresného súdu bolo porušené jeho základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a súčasne žiadal, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prieťahov a vyplatiť primerané finančné zadosťučinenie.

Predseda okresného súdu podaním sp. zn. Spr 3528/04 doručeným ústavnému súdu 14. októbra 2004 predložil k sťažnosti vyjadrenie, v ktorom okrem iného poukazuje na skutočnosť, že: *„... pôvodná sudkyňa odišla v júni 2004 do dôchodku, zostalo po nej okolo 800 spisov.“*

Podaním doručeným ústavnému súdu 8. novembra 2004 sa právny zástupca sťažovateľa vyjadril k stanovisku predsedu okresného súdu, v ktorom okrem iného uvádza: *«Prípis predsedu Okresného súdu v Žiline len zvýrazňuje nedostatok v riadiacej práci predsedu okresného súdu, keď uvádza, že po odchode pôvodnej sudkyne z okresného súdu v júni 2004 zostalo „okolo 800 spisov“ zrejme nevybavených. Koľko spisov bolo vybavených aspoň spätne za tri roky neuvádza, i keď okresný súd je riadne vybavený výpočtovou technikou a nie je problém zistiť počet vybavených a nevybavených spisov, a koľko nových prípadov bolo sudkyni pridelených. Od nastúpenia mladého sudcu v septembri 2004, ktorý veci prevzal, nemožno očakávať, že to vybaví v dohľadnom čase.»*

Ústavný súd z obsahu spisu okresného súdu sp. zn. 14 C 798/93 zistil nasledovné:

Konanie začalo podaním žaloby 21. októbra 1993, v ktorej sťažovateľ uplatnil nárok na náhradu škody za schodok zistený pri inventúre k 15. marcu 1993 v sume 46 984 Sk.

Do nariadenia prvého pojednávania, ktoré sa konalo 17. marca 1994, okresný súd žiadal o vyjadrenie k žalobe a predloženie určitých písomných dôkazov (originálu inventúry).

Od marca 1994, keď sa uskutočnilo prvé pojednávanie, do januára 1996 sa uskutočnilo celkovo 8 pojednávaní (posledné 16. januára 1996), na ktorých boli vypočutí účastníci konania a aj viacerí svedkovia.

Okresný súd rozhodol vo veci rozsudkom č. k. 14 C 798/93-87 z 21. novembra 1994, proti ktorému sa sťažovateľ odvolal. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“ alebo „odvolací súd“) uznesením sp. zn. 17 Co 996/95 z 27. apríla 1995 rozsudok okresného súdu zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

Uznesením okresného súdu č. k. 14 C 798/93-130 zo 16. mája 1996 bolo vo veci nariadené prvé znalecké dokazovanie *„znalcom z oboru účtovníctvo“* a bola určená osoba znalca.

Dňa 3. februára 2000 okresný súd uznesením č. k. 14 C 798/93-145 nariadil druhé znalecké dokazovanie v predmetnej veci, pretože prvá znalkyňa do februára 1999 znalecký posudok nevypracovala, a následne až po viacerých urgenciách okresného súdu, aby zapožičaný spis vrátila (z dôvodu, že 23. júla 1997 bola z funkcie znalca odvolaná, o čom sa okresný súd dozvedel až z listu krajského súdu z 22. februára 1999), znalecký posudok 19. apríla 1999 doručila okresnému súdu.

Nová znalkyňa doručila vypracovaný znalecký posudok okresnému súdu 9. júna 2000. Okresný súd okrem priznania znalečného vyzval 14. júna 2000 oboch

účastníkov konania, aby k nemu podali vyjadrenie. Okresnému súdu bolo doručené vyjadrenie sťažovateľa 14. júla 2000 a vyjadrenie žalovanej 21. júla 2000.

Vec vedená na okresnom súde pod sp. zn. 14 C 798/93 nebola do dňa vydania rozhodnutia ústavného súdu skončená.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov...“.

Sťažovateľ zároveň namietal aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého „Každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom...“.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prieťahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická

zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu.

1. Ústavný súd zo súdneho spisu okresného súdu zistil, že pred okresným súdom prebieha konanie o náhradu škody za schodok na zverených hodnotách, ktoré je pracovník povinný vyúčtovať. Ide o spor, v ktorom sťažovateľ uplatňuje voči žalovanej nárok na náhradu škody z dôvodu schodku zisteného pri inventúre. Ústavný súd zastáva názor, že táto vec patrí do bežnej rozhodovacej agendy všeobecných súdov (napr. IV. ÚS 129/04). Z obsahu súdneho spisu ústavný súd nezistil žiadnu skutočnosť svedčiacu o právnej zložitosti veci. Na druhej strane ústavný súd pripúšťa možnosť skutkovej zložitosti veci vyplývajúcu z potreby vykonania znaleckého dokazovania. Na právnu ani skutkovú zložitosť veci však predseda okresného súdu vo vyjadrení k sťažnosti nepoukázal.

Vychádzajúc však zo samotnej dĺžky konania, jeho priebehu a najmä z doteraz dosiahnutých výsledkov ústavný súd nezistil také závažné okolnosti, ktoré by mali byť osobitne zohľadnené v súvislosti so zložitosťou konania.

2. Zo správania sťažovateľa ako účastníka konania ústavný súd nezistil žiadne skutočnosti, z ktorých by bolo možné vyvodiť jeho podiel (resp. podiel jeho právneho zástupcu) na vzniku zbytočných prieťahov v namietanom konaní. Počas celej doby konania je zastúpený kvalifikovaným právnym zástupcom, z čoho možno usudzovať, že doriešenie problému náhrady škody považuje za dôležité, vyžadujúce si odbornú pomoc. Vo veci vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 14 C 798/93 sa konalo celkovo osem pojednávaní, na ktorých sa sťažovateľ zakaždým zúčastnil, a to spolu aj s právnym zástupcom (okrem jedného prípadu, keď sa právny zástupca ospravedlnil). Sťažovateľ sám alebo prostredníctvom právneho zástupcu doložil súdu požadované podklady na rozhodovanie. V správaní sťažovateľa teda ústavný súd nezistil žiadne skutočnosti, ktoré by spôsobili spomalenie postupu okresného súdu v predmetnom konaní. Ani predseda okresného súdu vo vyjadrení neuvádza žiadne skutočnosti svedčiace o prieťahoch spôsobených sťažovateľom.

3. Posledným kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v uvedenom konaní došlo k zbytočným prieťahom, bol postup okresného súdu.

Činnosť okresného súdu do júla 1996 hodnotí ústavný súd ako vcelku plynulú. Už v novembri 1994 (t. j. len po viac ako roku od podania žaloby) okresný súd rozhodol vo veci rozsudkom č. k. 14 C 798/93-87 z 21. novembra 1994. Sťažovateľ sa v zákonnej lehote proti tomuto rozhodnutiu odvolal. Odvolací súd uznesením č. k. 17 Co 996/95-109 z 27. apríla 1995 označený rozsudok okresného súdu zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie. Okresný súd uznesením č. k. 14 C 798/93-130 zo 16. mája 1996 nariadil vo veci prvé znalecké dokazovanie. Keďže ustanovená znalkyňa v odbernej lehote spis neprevzala, okresný súd dožiadaním z 8. júla 1996 požiadal Okresný súd Banská Bystrica, aby doručil predmetný spis znalkyni.

Obdobie od 8. júla 1996, keď okresný súd vypracoval dožiadanie na Okresný súd Banská Bystrica, až doteraz (t. j. vyše 8 a štvrť roka), hodnotí ústavný súd ako obdobie, ktoré je ako celok poznačené nečinnosťou okresného súdu, ktorá bola prerušená iba takými jednoduchými úkonmi, ako je vyžiadanie súdneho spisu od znalkyne (z dôvodu, že bola odvolaná z funkcie znalca), rozhodnutie o ustanovení novej znalkyne a rozhodnutie o znalečnom. Posledným úkonom okresného súdu bola výzva účastníkom konania zo 14. júna 2000 na vyjadrenie k pripojenému znaleckému posudku. Od tohoto času okresný súd nevykonal vo veci žiaden úkon.

Podľa názoru ústavného súdu takáto organizácia procesného postupu okresného súdu nezodpovedala jeho povinnosti organizovať svoj procesný postup v súdnom konaní tak, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa naň obrátil účastník konania.

Z celkovej doby predmetného konania, ktorá je ku dňu vydania rozhodnutia ústavného súdu viac ako 11 rokov, je obdobie viac ako 8 a štvrť roka poznačené nečinnosťou okresného súdu prerušenou iba jednoduchými úkonmi okresného súdu.

Podľa judikatúry ústavného súdu závažnosť doby nečinnosti okresného súdu sa zvyšuje, keď po nej nasledujú jednoduché úkony, ktoré si nevyžadovali dlhodobé štúdium alebo inú prípravu (napr. III. ÚS 101/01, III. ÚS 120/03).

A navyše, postup okresného súdu nebol v súlade s § 36a Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) platného v relevantnom čase, podľa ktorého v pracovných veciach v konaní pred okresným súdom koná a rozhoduje senát. Konkrétne pojednávania konané 17. marca 1994 a 8. novembra 1994 sa uskutočnili bez senátu a na pojednávaní uskutočnenom 17. mája 1994 bol prítomný iba jeden člen senátu.

Pokiaľ predseda okresného súdu vo vyjadrení k sťažnosti ospravedlňoval nečinnosť okresného súdu v napadnutom konaní objektívnymi príčinami, najmä tým, že „... *pôvodná sudkyňa odišla v júni 2004 do dôchodku, zostalo po nej okolo 800 spisov*“, ústavný súd zastáva názor, že táto skutočnosť nemôže byť vo vzťahu k oprávnenému subjektu, ktorý sa obrátil na všeobecný súd so žiadosťou o odstránenie svojej právnej neistoty, dôvodom na zmarenie uplatnenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote a nezbavuje štát zodpovednosti za pomalý priebeh konania a v jeho dôsledku za vznik zbytočných prieťahov v označenom súdnom konaní (napr. IV. ÚS 137/04, IV. ÚS 231/04).

Vychádzajúc z uvedeného dospel ústavný súd k názoru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní, ktoré je na ňom vedené pod sp. zn. 14 C 798/93, došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Pretože ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru okresným súdom, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných prieťahov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza sťažovateľ domáhajúci sa rozhodnutia súdu vo svojej veci.

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie“.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Podľa § 56 ods. 5 citovaného zákona ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľ vo vyjadrení k sťažnosti žiada aj o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 40 000 Sk, čo odôvodňuje *„dlhým časovým odstupom od podania žaloby v roku 1993 do súčasného konca roku 2004, čo je viac ako 10 rokov“*. A ďalej uvádza, že *„žalovaná suma, ktorá je predmetom súdneho konania, infláciou za 10 rokov bola viac ako šesť násobne znehodnotená“*.

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na celkovú dĺžku konania okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 798/93 (ktorá je viac ako 11 rokov), berúc do úvahy aj skutočnosť, že samotný sťažovateľ žiadal o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške

40 000 Sk, ústavný súd považoval priznanie sťažovateľom požadovanej sumy za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. P. B. Ústavný súd pri priznaní trov konania vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2003, ktorá bola 13 602 Sk. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 ods. 1 písm. a) a c) a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“) vo výške 4 534 Sk a k tomu 2 x 136 Sk režijný paušál (§ 19 vyhlášky). Úhrada bola priznaná v celkovej sume 9 342 Sk.

Úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. novembra 2004